

ANANAVIY MAQOM XONANDALIGI.

To'rayev Alisher Hamidovich

*Qarshi ixtisoslashtirilgan san'at maktabi "An'anaviy ijrochilik"
bo'limining "An'anaviy xonandalik" mutaxassisligi o'qituvchisi.*

Annotatsiya: ushbu maqolada an'anaviy maqom qo'shiqchilarining madaniy merosni asrab-avaylash va og'zaki an'analarni o'tashdagi o'rni haqida so'z boradi. U an'anaviy maqom qo'shiqchilari tomonidan bilimlarni uzatish usullari va ularning madaniy o'ziga xoslikka ta'sirini o'rganadi. Maqola an'anaviy maqom qo'shiqchilarini doimiy qo'llab-quvvatlash va targ'ib qilish bo'yicha takliflar bilan yakunlanadi.

Kalit so'zlar: an'anaviy maqom qo'shiqchilari, madaniy meros, og'zaki an'analari, bilimlarni uzatish, madaniy o'ziga xoslik.

Annotation: this article discusses the role of traditional status singers in preserving cultural heritage and serving oral traditions. It explores the methods of knowledge transfer by traditional status singers and their impact on cultural identity. The article concludes with suggestions for the continued support and promotion of traditional status singers.

Keywords: traditional status singers, cultural heritage, oral traditions, knowledge transfer, cultural identity.

Аннотация: В этой статье рассматривается роль певцов традиционного статуса в сохранении культурного наследия и передаче устных традиций. Он исследует способы передачи знаний традиционными певцами статуса и их влияние на культурную самобытность. Статья завершается предложениями по постоянной поддержке и продвижению певцов традиционного статуса.

Ключевые слова: певцы традиционного статуса, культурное наследие, устные традиции, передача знаний, культурная идентичность.

Maqom nima? Salobatli maqom turkumlarida qanday g'oya yoki tadimotlar ifoda etilgan? Nima sababdan maqom sarf ati ko'p asrlardan buyon o'z mohiyati, demakki, badiiy qiymatini yo'qotmasdan kelmoqda? Bu kabi savollar aslida tubdan serqirra va bir-biriga tutash madaniy-tarixiy-nazariy masalalar bilan uzviy bog'danib ketganki, natijada ularga bir yoda yoki shu damdayoq bir jihatli javob berish mushkuldir. O'zbekistonda mavjud maqomlar (Shashmaqom, Xotazm maqomlari, Farg'ona-Toshkent maqom yodlari) musiqasiga nazar tashlar ekanmiz, uning har biri o'zgacha tarovatli kuy-navolari negizida eng mukammal darajada uyushgan parda (tovush) tizimlari borligi ediborimizni o'ziga jalb qiladi. 7 ta asosiy pardalari o'zaro uyg'un, ohangdosh tovushlar nisbatiga qurilgan bu nag'amot uyushmalari kim tomonidan va qachon ijod etilgan?

An'anaviy maqom qo'shiqchilari dunyodagi ko'plab madaniyatlarning muhim qismidir. Ular madaniy merosni saqlash va og'zaki an'analarni avloddan-avlodga etkazishda hal qiluvchi rol o'ynaydi. An'anaviy maqom qo'shiqchilari o'zlarining ovozlari va musiqiy mahoratlaridan ko'pincha yozilmaydigan hikoyalar, afsonalar va tarixlarni etkazish uchun foydalanadilar. Ular bilim va madaniy o'ziga xoslikning qimmatli manbaidir.

An'anaviy maqom qo'shiqchilari tomonidan bilimlarni uzatish va madaniy merosni saqlash usullari madaniyat va mintaqaga qarab farq qiladi. Biroq, ba'zi umumiy usullarga quyidagilar kiradi:

1. Og'zaki an'analari: an'anaviy maqom qo'shiqchilari bilimlarni avloddan avlodga etkazish uchun og'zaki an'analarga tayanadilar. Ular o'z xabarlarini etkazish va madaniy tarixni saqlash uchun qo'shiqlar, hikoyalar va she'rlardan foydalanadilar.

2. Takrorlash: an'anaviy maqom qo'shiqchilari muhim xabarlarini mustahkamlash va ularni eslab qolishlarini ta'minlash uchun takrorlashdan foydalanadilar. Ular tinglovchilarga muhim tafsilotlarni eslab qolishlariga yordam

berish uchun ko'pincha qo'shiqlari davomida asosiy iboralarni yoki ohanglarni takrorlaydilar.

3. Improvizatsiya: an'anaviy maqom qo'shiqchilari ko'pincha tomoshabinlarning ehtiyojlari va qiziqishlariga moslashish uchun o'z chiqishlarini improvizatsiya qilishadi. Ular ijro kontekstiga qarab so'zlarini o'zgartirishi yoki qo'shiqlariga yangi misralar qo'shishi mumkin.

An'anaviy maqom qo'shiqchilari madaniy o'ziga xoslik va madaniy merosni saqlashga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Ular ko'pincha avlodlarga o'tib kelgan muhim bilim va an'analarning saqlovchilaridir. An'anaviy maqom qo'shiqchilari o'z jamoalarining hikoyalari, qo'shiqlari va urf-odatlarini saqlab qolish orqali madaniy uzluksizlikni saqlashga yordam beradi. Ular madaniy qadriyatlar va e'tiqodlarni etkazishda ham muhim rol o'ynaydi. Madaniy merosni saqlash va og'zaki an'analarni o'tkazishda an'anaviy maqom qo'shiqchilarining roli tobora muhim ahamiyat kasb etmoqda, chunki ko'plab an'anaviy madaniyatlar globallashuv va modernizatsiya bosimiga duch kelmoqda. An'anaviy maqom qo'shiqchilarini ularning qimmatli bilimlari va urf-odatlari yo'qolmasligini ta'minlash uchun ularni qo'llab-quvvatlash va targ'ib qilish muhimdir. Buni ularga o'z bilimlarini ijro etish va baham ko'rish imkoniyatlarini taqdim etish, shuningdek, o'z chiqishlarini hujjatlashtirish va saqlash texnologiyasidan foydalanish orqali amalga oshirish mumkin.

Xulosa: An'anaviy maqom qo'shiqchilari ko'plab jamiyatlarning boy madaniy merosini saqlashga yordam beradigan muhim madaniy elchilardir. Ularning bilim va madaniy o'ziga xoslikni uzatishdagi roli an'anaviy madaniyatlarni davom ettirish uchun juda muhimdir. Madaniy merosga qo'shgan qimmatli hissalarini yo'qolmasligini ta'minlash uchun an'anaviy maqom qo'shiqchilarini tan olish va qo'llab-quvvatlash muhimdir. Ushbu sohadagi kelajakdagi tadqiqotlar modernizatsiya va globallashuvning an'anaviy maqom qo'shiqchilariga ta'siri va madaniy merosni saqlashga qaratilishi kerak. Bundan tashqari, an'anaviy maqom

qo'shiqchilarining chiqishlarini kelajak avlodlar uchun hujjatlashtirish va saqlashga harakat qilish kerak. An'anaviy maqom qo'shiqchilarini qo'llab-quvvatlash va targ'ib qilish orqali biz dunyomizning boy madaniy merosini saqlashga yordam beramiz.

Adabiyotlar.

1. “O‘zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo‘yicha Harakatlar strategiyasi to‘g‘risida” O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Farmoni. 1-ilova: “2017-2021 yillarda O‘zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirishning beshta ustuvor yo‘nalishi bo‘yicha Harakatlar strategiyasi”. Xalq so‘zi gazetasi. 2017 yil 8 fevral soni va Internet resurs: www.lex.uz.
2. O.Ibragimov “Uzbek musiqa ijodi”. 1994 y.
3. Ibrohimov O. Maqom va makon. T., 1997.
4. Yunusov R. Maqom san’ati ustalari. Faxriddin Sodiqov. T., 2005.
5. Matyoqubov O. Og‘zaki an’anadagi professional muzika asoslariga kirish. T., 1983.